

Ønsker innspill til regjeringens arbeid knyttet til selvstendig næringsdrivende og frilanseres sosiale ordninger

I regjeringens politiske plattform er det flere punkter som omhandler selvstendig næringsdrivende og frilanseres sosiale ordninger, både generelt og for særskilte grupper. Vi er godt i gang med arbeidet med å konkretisere og følge opp regjeringens ambisjoner, og ønsker i den forbindelse innspill knyttet til noen konkrete problemstillinger.

Selvstendig næringsdrivende og frilansere har mange av de samme rettighetene i folketrygdloven som arbeidstakere, men det er noen forskjeller. Rettighetene til de ulike gruppene henger sammen med skatteinnbetalingene. Ordningene er dessuten innrettet i lys av at næringsvirksomhet og frilansoppdrag innebærer større grad av fleksibilitet og mulighet til å tilpasse eget arbeid enn et arbeidstakerforhold, noe som for en del er en viktig motivasjon bak valget om å jobbe som selvstendig eller frilanser framfor å være arbeidstaker.

Enkelte av de sosiale ordningene er bedret de seneste årene. Økt dekningsgrad i sykepengeordningen for selvstendig næringsdrivende er et eksempel på dette. Samlet sett mener regjeringen at selvstendig næringsdrivende og frilanseres rettigheter er gode. Samtidig vet vi at det er noen forbedringsområder, og vi har identifisert flere problemstillinger som vi ønsker å vurdere nærmere. Som en del av dette arbeidet er det viktig for regjeringen å få innspill fra dem det gjelder, slik at vi i størst mulig grad kan treffe med ev. tiltak. De konkrete problemstillingene vi ønsker innspill på er nærmere beskrevet under punkt 2.

Et seriøst arbeidsliv med riktig klassifisering

Et arbeidsliv preget av trygge, faste ansettelser er svært viktig for regjeringen. Det gagnar både arbeidstakere, virksomhetene og samfunnet for øvrig. Et organisert arbeidsliv der den som i realiteten bestemmer hvordan arbeidet skal utføres, har rettigheter og plikter som arbeidsgiver, er viktig. Derfor foreslo regjeringen i Prop. 14 L (2022–2023) en presisering av arbeidstakerbegrepet i arbeidsmiljøloven, og en presumpsjonsregel om at arbeidstakerstatus skal legges til grunn med mindre oppdragsgiver gjør det overveiende sannsynlig at det foreligger et selvstendig oppdragsforhold. Forslaget ble vedtatt av Stortinget 21. mars 2023, og arbeidstakerdefinisjonen vil justeres med virkning fra 1. januar 2024. Lovendringene skal bidra til å hindre feilklassifisering, og vil være svært viktig for dem det gjelder.

Samtidig er det slik at en del fortsatt skal være, og vil ønske å arbeide som selvstendig næringsdrivende eller frilanser. Også disse gruppene utøver arbeid som er viktig for samfunnet.

Hvem er selvstendig næringsdrivende og frilansere

Selvstendig næringsdrivende og frilansere skiller seg fra vanlige lønnstakere ved at de påtar seg en større økonomisk risiko enn vanlige lønnstakere, men med tilsvarende utsikter til større gevinst.

En *selvstendig næringsdrivende* er en person som livnærer seg på egen hånd og som ikke er ansatt i en virksomhet eid av andre. Selvstendig næringsdrivende driver næringsvirksomhet for egen regning og risiko. Det betyr at den næringsdrivende selv er ansvarlig for å betale alle utgifter knyttet til virksomheten. Det er også den næringsdrivende selv som får fortjenesten. Selvstendig næringsdrivende utgjør en svært heterogen gruppe. De jobber ofte innenfor kultur, underholdning og fritid, men kan også være håndverkere,

arkitekter, leger og tannleger, frisører eller personer som tilbyr IT-tjenester, for å nevne noen. Det var i 2021 registrert 320 000 selvstendig næringsdrivende, ifølge Statistisk sentralbyrå. I gjennomsnitt hadde disse en næringsinntekt på 306 000 kroner. Antallet selvstendig næringsdrivende har avtatt det siste tiåret og nådde bunnivået i 2020 under koronapandemien. I 2021 økte antallet noe igjen og var på nivå med årene rett før pandemien. Ifølge en rapport fra Institutt for samfunnsforskning (ISF)¹ er inntektsfordelingen blant selvstendig næringsdrivende todelt. Det er mange selvstendig næringsdrivende både i den nederste og øverste delen av inntektsfordelingen. Over tid har det blitt flere selvstendige i den nedre delen av fordelingen og færre i den øvre delen. Dette kan henge sammen med at den sterkeste veksten i andelen selvstendige har vært blant personlige tjenesteytere, som ofte er relativt lavtlønnede jobber. I 2021 var det blant annet dem som jobbet med lege- og tannlegetjenester, juridiske tjenester, veterinærtjenester og andre helse- og sosialtjenester som tjente mest, mens næringsdrivende innen rengjøring, personlig tjenesteyting, frisører og annen skjønnhetspleie og kultur, underholdning og fritid tjente minst.

En *frilanser* defineres gjerne som en person uten fast arbeidsgiver, men som i stedet påtar seg oppdrag fra oppdragsgivere for lønn eller annen godtgjørelse. Eksempler på yrkesgrupper som kan være frilansere/oppdragstakere er musikere, tekstforfattere, skuespillere, journalister og oversettere. I tillegg inngår folkevalgte, personer med tillitsverv og styremedlemmer. I 2022 var det registrert om lag 310 600 frilansere. Av disse hadde i overkant av 72 prosent et arbeidsforhold som både frilanser og ansatt lønnstaker. Siden 2016 har det blitt færre frilansere. Dette må ses i sammenheng med koronapandemien. Antallet har økt noe igjen, men er ikke på samme nivå som årene før pandemien. Av de som kun har arbeidsforhold som frilanser, tjente over 85 prosent under 100 000 kroner i 2022. Kun tre prosent tjente over 500 000 kroner. Av de som har et ordinært arbeidsforhold i tillegg til å være frilanser, tjente omtrent 60 prosent over 500 000 kroner og kun tre prosent under 20 000 kroner.

1. Plikter og rettigheter ved ulike tilknytningsformer

Rettighetene ved ulike tilknytningsformer til arbeidslivet må ses i sammenheng med skatteinnbetalingene. Forskjeller i næringsstilhørighet og inntektsnivå kan videre tilsi at det er ulike behov og ønsker blant selvstendig næringsdrivende og frilansere når det kommer til økonomisk risiko og sosiale rettigheter. Å være ansatt i eget aksjeselskap (AS) gir bedre rettigheter og mindre risiko ved sykdom og arbeidsledighet, mens et enkeltpersonforetak gir mindre rettigheter og større risiko, men også færre plikter (blant annet i form av lavere skatter og avgifter).

1.1 Plikter for ulike grupper

Arbeidstakere i Norge betaler 8,0 prosent av bruttoinntekten sin i trygdeavgift. Arbeidsgivere betaler arbeidsgiveravgift med en sats som i utgangspunktet er på 14,1 prosent av personinntekten til den ansatte.² Summen av avgifter til sosialforsikringen utgjør dermed 22,1 prosent. Det samme gjelder for selvstendig næringsdrivende som er ansatt i eget AS. Frilansere betaler trygdeavgift på 8,0 prosent samtidig som oppdragsgivere betaler arbeidsgiveravgift på 14,1 prosent, med andre ord tilsvarende som for arbeidstakere.

---

¹ Marte Strøm og Kristine von Simson (2020). Atypisk arbeid i Norge, 1995-2018.

² Arbeidsgiveravgiften er regionalt differensiert. Se nærmere informasjon her: [Arbeidsgiveravgift - Skatteetaten](#)

Selvstendig næringsdrivende som har et enkeltpersonsforetak betaler 11,2 prosent av inntekten i trygdeavgift. Den høyere trygdeavgiften er begrunnet i at de ikke betaler arbeidsgiveravgift. Deres bidrag til folketrygden er da totalt på 11,2 prosent, ikke 22,1 prosent slik som for arbeidstakere, frilansere og selvstendig næringsdrivende ansatt i eget AS. Lavere skatter og avgifter må derfor ses i sammenheng med mer begrensede rettigheter til sykepenger og ledighetstrygd. En analyse fra Proba Samfunnsanalyse fra 2016³ viser eksempelvis at selvstendig næringsdrivende kom bedre ut enn arbeidstakere når man ser utbetalingene til sosiale ordninger opp mot skattebelastningen. Sykepengedekningen er etter dette økt fra 65 prosent til 80 prosent for selvstendig næringsdrivende, uten at trygdeavgiften er tilsvarende justert.

1.2 Rettigheter i folketrygden for ulike grupper

1.2.1. Sykepenger

Regelverket for sykepenger framgår av folketrygdloven kapittel 8.⁴ Formålet med ytelsen er å gi kompensasjon for bortfall av arbeidsinntekt for yrkesaktive medlemmer som er arbeidsuføre på grunn av sykdom eller skade.

Retten til sykepenger

Det gis rett til sykepenger fra folketrygden til både arbeidstakere, frilansere og selvstendig næringsdrivende. Selvstendig næringsdrivende og frilansere har imidlertid rett til ytelse fra et senere tidspunkt enn arbeidstakere, og for selvstendig næringsdrivende gis sykepenger med et lavere dekningsnivå enn for arbeidstakere og frilansere.

Arbeidstakere har rett til sykepenger med 100 prosent av sykepengegrunnlaget inntil seks ganger grunnbeløpet i folketrygden. De første 16 dagene har arbeidsgiver ansvaret for å utbetale sykepengene (arbeidsgiverperioden), før det gis rett til sykepenger fra trygden fra dag 17.

Til *frilansere* gis det også rett til sykepenger med 100 prosent av sykepengegrunnlaget inntil seks ganger folketrygdens grunnbeløp, men da først fra dag 17. Frilansere som ønsker inntektssikring fra første dag med arbeidsuførhet, kan tegne forsikring som gir rett til sykepenger med 100 prosent av sykepengegrunnlaget fra første dag. Premien fastsettes i prosent av forventet årsinntekt som frilanser. Høyeste premiegrunnlag er også seks ganger grunnbeløpet. Premiesatsene fastsettes årlig av Arbeids- og velferdsetaten.

Selvstendig næringsdrivende har rett til sykepenger med 80 prosent av sykepengegrunnlaget inntil seks ganger grunnbeløpet fra dag 17. Selvstendig næringsdrivende som ønsker inntektssikring fra første dag med arbeidsuførhet og/eller høyere dekningsgrad i sykepengeperioden, kan tegne forsikring med tre alternativer. Det kan inngås forsikring med 80 prosent dekning fra første dag, 100 prosent dekning fra dag 17 eller 100 prosent fra første dag. Premien fastsettes i prosent av forventet pensjonsgivende årsinntekt som

---

³ Proba (2016). Skatteregler og velferdsordninger for selvstendige

⁴ https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-02-28-19/KAPITTEL_5-4#KAPITTEL_5-4

selvstendig næringsdrivende. Høyeste premiegrunnlag er seks ganger grunnbeløpet. Premiesatsene fastsettes årlig av Arbeids- og velferdsetaten.

Det at frilansere og selvstendig næringsdrivende har noe mer begrensede rettigheter enn arbeidstakere, henger sammen med at de samlede innbetalingene til folketrygden er lavere for disse gruppene. Det er også i forarbeider til regelverket for sykepenger i folketrygdloven vist til at en selvstendig næringsdrivende kan sies å være sin egen arbeidsgiver og at det derfor er naturlig at de har rett til sykepenger fra trygden først etter utløpet av arbeidsgiverperioden.

Beregningsgrunnlag

For *arbeidstakere* beregnes sykepenger i arbeidsgiverperioden som hovedregel ut fra en beregnet månedsinntekt som er fastsatt ut fra den gjennomsnittlige månedsinntekten som arbeidstakeren har hatt i de siste tre månedene før vedkommende ble arbeidsufør. Det tas utgangspunkt i arbeidsinntekt som rapporteres til a-ordningen. Når trygden yter sykepenger til arbeidstakere beregnes sykepengegrunnlaget ut fra den beregnede månedsinntekten omregnet til årsinntekt.

Sykepengegrunnlaget til *frilansere* beregnes etter de samme reglene som for sykepenger til arbeidstakere fra trygden. Det samme gjelder dersom vedkommende har inntekt både som *arbeidstaker og frilanser*.

Dersom den omregnede årsinntekten avviker mer enn 25 prosent fra den rapporterte inntekten til a-ordningen de siste tolv månedene før arbeidsuførheten inntraff, skal sykepengegrunnlaget beregnes ved skjønn ut fra den årsinntekten som kan godtgjøres på det tidspunktet arbeidsuførheten inntraff.

For *selvstendig næringsdrivende* beregnes sykepengegrunnlaget ut fra gjennomsnittet av den pensjonsgivende årsinntekten som er fastsatt for de tre siste årene. Ved beregningen skal det for det enkelte året bare tas med en tredel av inntekten mellom seks og tolv ganger grunnbeløpet. Inntekt over tolv ganger grunnbeløpet tas ikke med. Dersom medlemmets arbeidssituasjon eller virksomhet er varig endret, og dette medfører at den pensjonsgivende årsinntekten på sykmeldingstidspunktet avviker med mer enn 25 prosent fra gjennomsnittet av den pensjonsgivende årsinntekten de tre siste årene, skal sykepengegrunnlaget fastsettes ved skjønn ut fra den pensjonsgivende årsinntekten som kan godtgjøres på sykmeldingstidspunktet.

For personer som har kombinert inntekt som *arbeidstaker og selvstendig næringsdrivende* ytes det sykepenger etter reglene som gjelder for arbeidstakere så langt disse passer, dvs. at personen skal ha sykepenger som arbeidstaker i bunnen. Sykepengegrunnlaget beregnes på følgende måte:

- a) sykepengegrunnlaget skal beregnes ut fra den aktuelle månedsinntekten. Den aktuelle månedsinntekten beregnes som hovedregel ut fra gjennomsnittet av de tre siste måneders inntekt før arbeidsuførheten inntraff, slik denne er rapportert til a-ordningen.

- b) sykepengegrunnlaget skal beregnes ut fra den pensjonsgivende årsinntekten. Den pensjonsgivende årsinntekten beregnes som utgangspunkt på bakgrunn av gjennomsnittet av den pensjonsgivende årsinntekten som er fastsatt for de tre siste årene. I den pensjonsgivende årsinntekten inngår all inntekt man har hatt som arbeidstaker og selvstendig næringsdrivende.

For differensen mellom inntekt beregnet etter b og inntekt beregnet etter a, ytes sykepenger etter reglene som gjelder for selvstendig næringsdrivende. For denne delen gis sykepenger altså med 80 prosent av sykepengegrunnlaget. Disse reglene gjelder også for personer som er kombinert selvstendig næringsdrivende og frilanser, eller kombinert arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende og frilanser.

1.2.2 Stønad i forbindelse med barns sykdom

Omsorgspenger

Regelverket for omsorgspenger framgår av folketrygdloven kapittel 9.⁵ Formålet med ytelsen er å kompensere for bortfall av arbeidsinntekt for yrkesaktive i forbindelse med barns eller barnepassers sykdom eller barns funksjonshemming.

Til en *arbeidstaker* som har omsorg for barn gis det rett til omsorgspenger fra arbeidsgiver ved fravær fra arbeidet som følge av barns eller barnepassers sykdom i inntil ti dager pr. kalenderår. Dersom vedkommende har omsorgen for mer enn to barn, gis det rett til omsorgspenger inntil 15 stønadsdager. Når arbeidstakeren er alene om omsorgen, økes antallet stønadsdager til hhv. 20 og 30. Dersom en arbeidstaker har ansvaret for kronisk eller langvarig syke eller funksjonshemmede barn og dette fører til en markert høyere risiko for fravær fra arbeidet for å ta seg av barnet, ytes det omsorgspenger med inntil ti ytterligere stønadsdager for hvert kronisk eller langvarig sykt eller funksjonshemmet barn. Når en arbeidsgiver har betalt omsorgspenger til en arbeidstaker i mer enn 10 stønadsdager i et kalenderår, kan arbeidsgiveren kreve å få refusjon fra trygden for det antall stønadsdager som overstiger 10.

Til *frilansere og selvstendig næringsdrivende* gis det tilsvarende rett til omsorgspenger fra trygden som for arbeidstakere, men slik at det ytes først etter utløpet av ventetiden (de første ti dagene). Dersom frilanseren eller den selvstendig næringsdrivende bare har omsorg for et kronisk eller langvarig sykt eller funksjonshemmet barn over 12 år, ytes omsorgspenger fra og med første fraværsdag.

Omsorgspenger fra trygden beregnes etter de samme reglene som sykepenger fra trygden. Omsorgspenger til selvstendig næringsdrivende gis likevel med 100 prosent av beregningsgrunnlaget inntil seks ganger grunnbeløpet.

Pleiepenger

---

⁵ https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-02-28-19/KAPITTEL_5-5#KAPITTEL_5-5

Regelverket for pleiepenger framgår av folketrygdloven kapittel 9.⁶ Formålet med ytelsen er å kompensere for bortfall av arbeidsinntekt for yrkesaktive i forbindelse med barns eller barnepassers sykdom eller barns funksjonshemming.

Det gis rett til pleiepenger til medlemmer av folketrygden som har omsorg for et barn under 18 år som på grunn av sykdom, skade eller lyte har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie, og derfor må være borte fra arbeidet. Det er ingen arbeidsgiverperiode eller ventetid for frilansere og selvstendig næringsdrivende for pleiepenger.

Til et medlem som har omsorg for en person med utviklingshemming som har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie på grunn av en livstruende eller annen svært alvorlig sykdom eller skade, ytes det pleiepenger uten hensyn til aldersgrensen på 18 år.

Pleiepenger ytes av trygden, og beregnes etter de samme reglene som sykepenger fra trygden. Pleiepenger til selvstendig næringsdrivende gis likevel med 100 prosent av beregningsgrunnlaget inntil seks ganger grunnbeløpet.

1.2.3 Ytelser ved fødsel, svangerskap og adopsjon

Regelverket for rett til foreldrepenger framgår av folketrygdloven kapittel 14.⁷ Formålet med ytelsen er å sikre inntekt for foreldre i forbindelse med fødsel og adopsjon.

Det gis rett til foreldrepenger til barnets mor og far i forbindelse med fødsel og ved adopsjon av barn under 15 år. For å ha rett til ytelsen må vedkommende ha vært yrkesaktiv med pensjonsgivende inntekt i minst seks av de ti siste månedene før uttaket av foreldrepenger tar til. Likestilt med yrkesaktivitet er blant annet tidsrom da det er gitt en ytelse til livsopphold i form av dagpenger under arbeidsløshet, sykepenger, stønad ved barns sykdom m.m. eller arbeidsavklaringspenger.

Foreldrepengene beregnes etter de samme reglene som for sykepenger fra trygden. Foreldrepenger til selvstendig næringsdrivende ytes likevel med 100 prosent av beregningsgrunnlaget. Beregningsgrunnlaget må utgjøre minst halvparten av grunnbeløpet. Det ytes ikke foreldrepenger for den del av inntekten som overstiger seks ganger grunnbeløpet.

1.2.4 Dagpenger

Regelverket for rett til dagpenger framgår av folketrygdloven kapittel 4.⁸ Et hovedformål med dagpenger under arbeidsløshet er å kompensere for arbeidstakeres tap av arbeidsinntekt, i en midlertidig periode mens man søker arbeid.

Et hovedvilkår for rett til dagpenger er at personen har tapt arbeidsinntekt som følge av arbeidsløshet. En person som ikke har hatt inntekt som ansatt arbeidstaker, har dermed ikke rett til dagpenger. I tillegg stilles det krav om at arbeidstiden er redusert med minst 50 prosent, og om å være reell arbeidssøker.

---

⁶ https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-02-28-19/KAPITTEL_5-5#KAPITTEL_5-5

⁷ https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-02-28-19/KAPITTEL_6-1#KAPITTEL_6-1

⁸ https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-02-28-19/KAPITTEL_4-1#KAPITTEL_4-1

Både selvstendig næringsdrivende og frilansere må antas å ha større innflytelse over egen arbeidssituasjon enn arbeidstakere med lønnsinntekt. De vil også kunne styre både arbeidstid og inntekt på en annen måte enn ansatte lønnstakere. For eksempel kan man som selvstendig næringsdrivende selv bestemme hvor mye man vil ta ut av virksomheten til personlig forbruk. Begge gruppene kan også i langt større grad selv bestemme hvor mye de skal arbeide til et hvert tidspunkt. Dette gjør det vanskelig å beregne både tap av inntekt og tap av arbeidstid. Det er dermed heller ikke enkelt å avgjøre når selvstendig næringsdrivende og frilansere er reelt ledige og søkere til annet arbeid.

Selvstendig næringsdrivende og frilansere som også har hatt arbeid som arbeidstakere, slik at de oppfyller vilkåret om tapt arbeidsinntekt (lønn) og har tapt minst 50 prosent arbeidstid, kan ha rett til dagpenger på lik linje med ansatte lønnstakere, gitt at øvrige vilkår er oppfylt.⁹ Kravet om å være reell arbeidssøker, jf. folketrygdloven § 4-5, er et helt sentralt krav i dagpengeregelverket. Det innebærer et krav om å være villig og i stand til å ta ethvert arbeid, hvor som helst og som hovedregel, på heltid. Det kan være svært vanskelig for myndighetene å kontrollere om selvstendige næringsdrivende og frilansere oppfyller kravene til å være reell arbeidssøker.

Videre har mange av folketrygdens ytelser karakter av å være en form for forsikring ved at retten til ytelsen er knyttet til tidligere arbeidsinntekt. Forsikringselementet i dagpengeordningen følger av formålet om at dagpenger bare gis til personer som kan dokumentere bortfall av arbeidsinntekt som skyldes arbeidsløshet.

2. Utfordringsbildet og hva regjeringen ønsker innspill på

2.1 Selvstendig næringsdrivende og frilanseres kunnskap om egne rettigheter og plikter

Som selvstendig næringsdrivende eller frilanser er det viktig at en selv tilegner seg og har tilstrekkelig kunnskap om egne rettigheter og plikter. I rapporten «Velferdsordninger for selvstendig næringsdrivende» påpeker Fafo¹⁰ at mangelen på informasjon om rettigheter for selvstendig næringsdrivende er slående, og at særlig nye selvstendig næringsdrivende synes å ha lite kjennskap til sine rettigheter. Kunnskapen varierer dessuten på tvers av næringer og bransjer. I tillegg er det naturlig å anta at kunnskapen om egne rettigheter øker med varigheten og omfanget av næringsvirksomhet hos den enkelte.

Spørsmål til innspillsrunden

For å kunne vurdere om det er behov for informasjonstiltak rettet mot selvstendig næringsdrivende og frilansere, ønsker regjeringen innspill om:

- Hvor godt kjent er selvstendig næringsdrivende og frilansere med egne rettigheter i dag?
- Hvilke kilder (gjerne detaljert informasjon) benytter frilansere og selvstendig næringsdrivende seg av for å få kunnskap og informasjon, hvor tilgjengelig er slik informasjon og hvilke eventuelle utfordringer opplever selvstendig næringsdrivende og frilansere med dette?
- Hvilke konkrete tiltak kan bidra til at disse gruppene får god kjennskap til sine rettigheter og plikter?

---

⁹ Herunder krav om arbeidsinntekt (lønn) på minst 1,5 G siste 12 mnd. før søknad, ev. 3G siste 36 mnd. før søknad. Se folketrygdloven § 4-4.

¹⁰ Fafo (2022). Velferdsordninger for selvstendig næringsdrivende. Utfordringer og tilpasninger.

2.2 Arbeids- og velferdsetatens veiledning og saksbehandling knyttet til selvstendig næringsdrivende og frilansere

Arbeids- og velferdsetaten forvalter en rekke ordninger, tjenester og ytelser, og brukerne og ytelsesmottakerne er en svært sammensatt gruppe. For ytelser etter folketrygden som krever forutgående arbeidsinntekt, slik som sykepenger, pleie-, opplærings- og omsorgspenger og foreldrepenger, er det store flertallet av mottakerne arbeidstakere. Selvstendig næringsdrivende og frilansere har også rett til slike ytelser, som beskrevet under punkt 1 over, men disse utgjør en langt mindre gruppe. Enkelte brukere har kombinerte inntekter, dvs. at de har inntekt både som arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende og/eller frilanser.

Regelverket, særlig knyttet til beregningsreglene og forsikringsreglene for sykepenger (som beskrevet under punkt 1.2.1), er komplisert. Beregningsreglene er ulike for arbeidstakere, frilansere og selvstendig næringsdrivende, og for brukere med kombinerte inntekter gjelder egne regler. Det er krevende å ha oversikt og gi god veiledning til den enkelte bruker om regelverket, og hva som vil kunne være utfallet av beregningen for den enkelte i en konkret sak. Beregningsreglene inneholder skjønsmessige vurderingskriterier, noe som gjør både veiledning og saksbehandling mer kompleks. For Arbeids- og velferdsetaten kan det være relativt komplisert å fastsette beregningsgrunnlaget for ytelsen som skal utbetales. Dette kan være tilfelle dersom en bruker har flere inntektsforhold, og ev. også har inntekter fra ulike kilder (har kombinerte inntekter). Den som er i kontakt med bruker, f.eks. veileder ved NAV Kontaktsenter eller veileder ved NAV-kontor, er heller ikke den samme som den som forvalter ytelsen ved en forvaltningsenhet og som saksbehandler brukers søknad om inntektssikring. Det kan bidra til at det blir mer krevende å formidle riktig og relevant informasjon mellom bruker og saksbehandler.

I rapporten «Velferdsordninger for selvstendig næringsdrivende» har Fafo¹¹ trukket fram at det synes å være utfordringer knyttet til kompetansen hos saksbehandlere i Arbeids- og velferdsetaten om regelverket for selvstendig næringsdrivende og frilansere og brukere med kombinerte inntekter. Det pekes også på at ulik begrepsbruk – f.eks. ulik forståelse av hva som ligger i begrepet frilanser – kan skape misforståelser i møtet mellom bruker og etaten.

Vi er ikke kjent med hvorvidt disse utfordringene er et utstrakt problem blant selvstendig næringsdrivende og frilansere. Vi vet heller ikke detaljer om hvorvidt dette først og fremst gjelder veiledningen ved NAV-kontor ved oppfølging av brukere, veiledning fra NAV Kontaktsenter eller om det handler om saksbehandlingen av enkeltsaker i forvaltningsenhetene.

For å få mer kunnskap om disse problemstillingene, har Arbeids- og inkluderingsdepartementet gitt Arbeids- og velferdsdirektoratet et oppdrag om å beskrive eventuelle utfordringer og identifisere mulige forbedringsområder og tiltak på dette området. Fafo gjennomfører også for tiden for tiden et forskningsoppdrag for Arbeids- og velferdsetaten om rettssikkerhet for personer med kombinasjonsinntekter, som trolig også vil kunne bidra med nyttig innsikt på dette området.

Spørsmål til innspillsrunden:

Regjeringen ønsker mer kunnskap om de overnevnte utfordringene sett fra brukernes egne ståsted. På denne bakgrunn ber regjeringen om innspill om:

- Hvilke utfordringer opplever selvstendig næringsdrivende, frilansere og personer med kombinerte inntekter i møte med Arbeids- og velferdsetaten? Det er en fordel om innspillene er presise på hva utfordringene handler om, på hvilken måte en er i kontakt

---

¹¹ Fafo (2022). Velferdsordninger for selvstendig næringsdrivende. Utfordringer og tilpasninger.

med Arbeids- og velferdsetaten og hvilke deler av etaten en er i kontakt med, samt hvilken ytelse eller tjeneste det gjelder.

- Hvilke tiltak antas å kunne bidra til å bøte på utfordringene?

2.3 Frivillige forsikringsordninger for tilleggssykepengene

Selvstendig næringsdrivende og frilansere som ønsker bedre dekning ved sykdom, kan velge å forsikre seg. Arbeids- og velferdsetaten tilbyr tre ulike forsikringsordninger for selvstendig næringsdrivende og én forsikringsordning for frilansere, som beskrevet under punkt 1.2.1. Ordningene er selvfinansierende, som betyr at kostnaden ved ordningene reflekterer bruken av dem. Premiesatsene justeres derfor med utgangspunkt i utgiftsnivået i ordningen foregående år.

En rapport av Vista Analyse¹² viser at om lag 13 000 selvstendig næringsdrivende forsikret seg i 2021. Det utgjør om lag 5 prosent av alle selvstendige registrert med et enkeltpersonsforetak, eller 14 prosent av selvstendig næringsdrivende som har hovedinntekten sin fra næring. Den reelle andelen ligger trolig et sted mellom disse ytterpunktene. Bruken av ordningene har gått ned det siste tiåret, og nedgangen har vært større enn det som kan forklares av nedgangen i antallet selvstendig næringsdrivende. Blant frilansere med en inntekt fra frilansoppdrag over kr 100 000, er det i underkant av 1 prosent som benytter seg av forsikringsordningen. Det tilsvarer bare i overkant av 100 personer.

Det er trolig flere grunner til at bruken av ordningene ikke er høyere enn den er. Det kan handle om at ordningene er lite kjent, eller at premiesatsene i ordningene anses som for høye sett opp mot risikoen som forsikringene dekker. Videre kan det ha sammenheng med at mange selvstendig næringsdrivende og frilansere uansett setter av midler til å håndtere perioder med inntektsbortfall – og det har dermed lite å si om inntektsbortfallet skyldes mangel på oppdrag eller sykdom. Sparingen dekker begge deler, og behovet for forsikring blir muligens mindre. Vi er også kjent med at selvstendig næringsdrivende og frilansere opplever at kompetansen om rettighetene og forsikringsordningene ikke er gode nok hos Arbeids- og velferdsetaten, jf. også omtale under punkt 2.2 over, og at det gjør dem mindre tilbøyelige til å velge å forsikre seg.

Det er i tillegg tegn til at det er de med høyest risiko for sykefravær som velger å forsikre seg, og at antallet sykepengedager øker med deltakelse i ordningene. Dette vil i seg selv kunne bidra til å øke premiesatsene.

Sykepengerrettighetene for selvstendig næringsdrivende har som nevnt blitt bedret de senere årene. Dekningsgraden har blitt økt i to omganger, fra 65 prosent til 80 prosent kompensasjon. Rapporten fra Vista Analyse viser at økt kompensasjonsgrad i grunnrettighetene til sykepenger har ført til nedgang i bruken av forsikringsordningen som gir 100 prosent kompensasjon fra dag 17. Det kan bety at færre anser ordningen som nødvendig når dekningsgraden har blitt bedre.

Spørsmål til innspillsrunden

For å kunne vurdere om det er behov for å gjøre endringer i forsikringsordningene, ønsker regjeringen innspill om:

---

¹² Vista Analyse (2023). Selvstendig og trygg. Evaluering av de individuelle forsikringsordningene for selvstendig næringsdrivende og frilansere i Folketrygden.

- Hvilke konkrete utfordringer ser selvstendig næringsdrivende og frilansere med ordningene, og hvilke tiltak antas å kunne gjøre forsikringsordningene mer attraktive?
- Hvor godt er ordningene kjent?
- Hvilke tiltak kan øke kjennskapen til ordningene?

3. Form på innspill og frist

Regjeringen ønsker innspill knyttet til de tre områdene og spørsmålene beskrevet under punkt 2. Vi ber om korte innspill med et sammenfattet budskap om utfordringer på disse områdene og forslag til tiltak som vil kunne bidra til å bøte på disse. Innspillene vil bli vurdert i vårt videre arbeid med disse problemstillingene.

Innspill sendes til postmottak@aid.dep.no innen 15. oktober 2023. Merk e-posten med «Innspill selvstendig næringsdrivende og frilansere». Vi gjør oppmerksom på at henvendelsene ikke vil bli besvart.